Arkivsak-dok.	26/02450-21
Saksbehandler	Sonja Svardal

Saksgang	Møtedato
Utvalg for helse og velferd	10.11.2026
Utvalg for oppvekst og kultur	12.11.2026
Eldrerådet 2023-2027	16.11.2026
Utvalg for areal og miljø	17.11.2026
Rådet for personer med funksjonsnedsettelser	18.11.2026
Administrasjonsutvalg	26.11.2026
Formannskapet	26.11.2026
Kommunestyret	17.12.2026
Arbeidsmiljøutvalget 2026/2027	18.11.2026

Saksframlegg

Budsjett 2027, Handlingsplan 2027-2030, Langsiktig investeringsplan 2031-2036

Rådmannens forslag til vedtak/innstilling

Kommunestyret vedtar rådmannens forslag til handlingsplan 2027-2030, budsjett 2027

Kommunestyret vedtar i henhold til kommuneloven § 14-4, årsbudsjett 2027 med nettorammer for hvert tjenesteområde og driftsbudsjettrammer for handlingsplanperioden 2027-2030 slik det fremkommer i vedlagte budsjettskjema § 5-4 og bevilgningsoversikt drift.

Investeringsbudsjett for 2027 vedtas med sum investeringsutgifter 682,956 mill kr, slik det fremkommer i budsjettskjema § 5-5, bevilgningsoversikt investering.

Kommunestyret vedtar rådmannens forslag til årsbudsjett 2027 med følgende netto bevilgninger drift, til sammen 2 035 119 tusen kroner, fordelt slik mellom områdene:

- Rådmannens stab 180 356 tusen kroner
- Samfunnsutvikling 228 129 tusen kroner
- Velferd 812 048 tusen kroner
- Oppvekst 801 359 tusen kroner
- Pensjon, lønnsreserve 27 000 tusen kroner
- Felles og finansiering -13 774 tusen kroner

Skatt utskrives med de til enhver tid gjeldende maksimalsatser fastsatt av Stortinget.

Kommunale eiendomsavgifter, gebyrer, betalingssatser og salgs- og leieinntekter fastsettes i henhold til rådmannens forslag (gebyrliste)

Med hjemmel i eiendomsskattelova (esktl) § 10, fattes følgende vedtak om eiendomsskatteutskrivingen i 2027:

- I medhold av eigedomsskattelova §§ 2 og 3 skal følgende utskrivingsalternativ benyttes for skatteåret 2027: § 3 a) faste eigedomar i heile kommunen.
- Skattesatser for 2027 settes til generell skattesats 5,5 ‰, jfr esktl § 13. Skattesatser for boliger og fritidseiendommer settes til 3 ‰, jfr esktl § 11 første ledd 2. punktum
- Det tilordnes ikke bunnfradrag for bolig og fritidseiendommer.
- For utskriving av eiendomsskatt på boligeiendommer benytter kommunen Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet, jf. esktl. § 8 C-1.
- Det ble i 2020 fattet prinsippvedtak for fritak for eiendomsskatt etter esktl § 7a, som siden er videreført årlig. Prinsippvedtaket videreføres for 2027:
    - Kommunestyret fastsetter generelt fritak for eiendomsskatt for eiendommer som kan unntas med hjemmel i esktl § 7 a) «Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten». Herunder skoler, menighetshus, klubbhus til lag og foreninger, grendehus og lignende. Barnehager kan få fritak etter individuell søknad.
- Organisasjoner/stiftelser etc. som ikke automatisk kvalifiserer for fritak etter esktl § 7 a, kan søke løpende om helt/delvis fritak.
- Fritaksliste legges frem for og behandles av kommunestyret innen 1. mars 2027.
- Det gis ikke fritak for bygninger av historisk verdi etter esktl § 7 b.
- Det gis ikke fritak for eiendommer nevnt i esktl § 7 c, d og e.
- Eiendomsskatten betales i 4 terminer. Det kan på anmodning gis fleksibel fakturering på 12 terminer.
- Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen tidligere vedtatte retningslinjer for eiendomsskattetaksering.

Kommunestyret vedtar å overføre kr 16.130.860 til Lindesnes kirkelig fellesråd

Kommunestyret vedtar budsjett for kontrollarbeidet med kr 2.919.000

Kommunestyret vedtar at Lindesnes kommune kan ta opp lån for å finansiere investeringer i 2027 med inntil 560,662 mill kr, jfr kommunelovens 14-15, 1. ledd og 14-16. I tillegg tas det opp lån med inntil 80 mill. kr til videre utlån (startlån), jfr kommunelovens § 14-17.

Kommunestyret vedtar vedlagt utvidet mandat konseptfase Mandal sykehjem

Vedlegg
Budsjettinnspill Lindesnes kirkelig fellesråd
Budsjett kontrollarbeidet 2027
Utvidet mandat konseptfase Mandal sykehjem
Budsjettnotat selvkost

Saken kort fortalt
Det er utarbeidet et felles saksfremlegg til budsjett. Dette saksfremlegget legges frem for utvalg og råd for uttalelse. Uttalelsene vil følge saken. Det er Formannskapet som innstiller til Kommunestyret. Kommunestyret skal vedta årsbudsjett 2027 og handlingsplan 2027-2030.

Netto driftsresultat er positivt i 2027 med 8,7 millioner kroner (overskudd).

I 2027 skal det investeres for 683 millioner kroner i varige driftsmidler, og tas opp 560,6 millioner i lån.

Resultatet er positivt alle fire år, og samlet overskudd utgjør nærmere 62 mill kr. Overskuddet kan disponeres ved å enten sette av til disposisjonsfond eller overføre til investering. Det foreslås i denne handlingsplanen å overføre til sammen 200 mill kr til investering og dempe behov for låneopptak. For å få det til brukes alt overskudd på 62 mill kr i tillegg til rundt 130 mill av disposisjonsfondet. Disposisjonsfondet vil da utgjøre 267 mill kr og 10 % av driftsinntektene i 2030.

Det skal investeres for til sammen 1,96 milliarder kroner i hele handlingsplanperioden, av dette er investering i sykehjemsplasser på 552 mill kr og investering i Vann og Avløp på 587 millioner kroner de to største prosjektene. Det skal også investeres i skolebygg med 153 mill kr og barnehagebygg med 89 mill kr.

Investeringene på 1,96 mrd finansieres med tilskudd på 264 mill, salgsinntekter bygg 89 mill, momskompensasjon på 227 mill kr, overføring fra drift på 200 mill og låneopptak på 1,18 mrd. Lånegjelden vil utgjøre 2,9 mrd kroner og 109 % av driftsinntektene i 2030.

Rådmannen har også lagt frem en langsiktig investeringsplan for årene 2031-2036.

Rådmannens budsjettforslag kan du lese digitalt her:
Budsjettforslag

Bakgrunn
Kommunelovens (KL) kapittel 14 angir formelle krav til økonomiplan og årsbudsjett. Nærmere bestemmelser om innhold og oppstilling er gitt i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner (Budsjett- og regnskapsforskriften). Bestemmelsene innebærer bl.a. følgende:

- Kommunestyret skal selv vedta Økonomiplan og årsbudsjettet, KL-§14-2.
- Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas før årsskiftet, KL §14-3, første avsnitt.
- Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret og underordnede organer, KL § 14-5, første avsnitt.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal inneholde bevilgningsoversikter i samsvar med budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-4 til § 5-5 for drift og investeringer. Bestemmelsen gjelder også for innstillingene til vedtak om økonomiplan.

Vurdering
<u>Driftsbudsjettet</u>

Sentrale inntekter og utgifter
Rammetilskudd og skatt utgjør 2,01 mrd kroner i 2027, og er basert på KS sin prognosemodell.

Eiendomsskatten er ikke økt i fremlagte budsjett eller handlingsplan, satsen er 5,5 promille på næring, og 3,0 promille på bolig og fritidseiendommer. Eiendomsskatten gir oss 116 mill. kr i inntekt i 2027. Maks sats på eiendomsskatt på bolig og fritidseiendommer er 4 promille og 7 promille på næring. Eventuell innføring av maks sats ville gitt rundt 35 mill. kr ekstra i årlig inntekt.

Konsesjonskraft er en annen sentral inntekt vi får årlig. KIKS IKS selger konsesjonskraft på vegne av kommunen, anslått årlig inntekt er 13,22 mill kr fra 2027. I tillegg mottar vi produksjonsavgift på vindkraft, som anslås til 550.000 kr årlig.

Pensjonsutgiftene består av pensjonspremie, inntekter fra premiefond og premieavvik.
Pensjonspremien er differansen mellom premie på tjenesteområdene og det som faktisk skal betales til KLP og SPK. I henhold til budsjett fra KLP og SPK må det avsettes 33 mill kr for å dekke differansen.
Premieavvik budsjetteres ikke, og i 2026 endret vi budsjettprinsipp- slik at evt premieavvik settes av til disposisjonsfond- og justeres i forbindelse med tertialrapportene. For 2026 er premieavviket i KLP anslått til å utgjøre 54,4 mill kr (inntekt), mens det for 2027 anslås til å utgjøre 54,8 mill kr. Netto premieavvik i 2027 vil da være tilnærmet 0.
Når det gjelder premiefond, er det en reserve Lindesnes kommune har innestående hos KLP. Vi er garantert en avkastning på 2 %, og denne kan kun benyttes for å redusere/dekke premieinnbetalinger på pensjon. I budsjett fra KLP foreslås det å bruke 39 mill kr av premiefond. Saldo på premiefond er anslått til å utgjøre 231 mill kr 1.1.27.

Lønnsreserven er anslått til å utgjøre 33 mill kr i 2027, basert på en årslønnsvekst på 4 %.

Budsjett til tjenesteområdene er basert på opprinnelig budsjett 2026. Alle tjenesteområdene er kompensert for lønns- og prisvekst i budsjettet. Det er også gitt kompensasjon for lønns- og prisvekst til de ulike selskapene vi samarbeider med/har ansvar for (Brannvesenet sør IKS, Kirkelig fellesråd, Risøbank IKS mm).

I vedtatt budsjett for 2026 ble det innarbeidet 26,3 mill kr i innsparingstiltak knyttet til SIU i 2026, økende til 51,9 mill kr i 2029. Tilnærmet alle innsparingene er iverksatt i 2026. Noen av tiltakene er utsatt. Ett tiltak er ikke mulig å realisere som følge av endret vedtak (barnehage og skolestruktur). Rådmannen foreslår å kompensere i budsjett for 2027 for noen av de utsatte innsparingene og for endret vedtak barnehage og skolestruktur.

Det er foreslått en del nye tiltak som øker utgiftene med netto til sammen 68,7 mill kr i 2027 ned til 42,8 mill kr i 2030. Økningene består blant annet i økte utgifter i pleie og omsorg (demografi), økte utgifter veivedlikehold, økt tilskudd private barnehager, kostnader til opplæring og innføring av nytt journalsystem (EPJ), kompensasjon av mindre inntekter Kultur osv.
Det er også justert ned utgifter eller økt inntekter som følge av færre barn i Oppvekst (demografi), avvikling av plikt til leksehjelp og økt husleie til SSHF vedr Helsehuset.

Finans
Renter og avdrag vil utgjøre til sammen 265 mill kr i 2027, og øker utover perioden som følge av økt låneopptak. Utbytte fra Å energi vil i 2027 utgjøre 68,5 mill kr. I 2028 er utbytte økt med 24 mill kr utover prognosen fra Å energi på 47,7 mill kr, basert på signaler fra selskapet i høst om et veldig godt resultat i 2026. Anslått utbytte blir da 71,8 mill kr. Utbyttet reduseres fra 2029 til rundt 50 mill kr. Netto finansresultat er negativt med 98,5 mill kr i 2027.

Driftsbudsjettet har til sammen 62 mill kr i overskudd de neste fire årene, fordelt slik:

1000 kr	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Netto driftsresultat	8 749	17 279	14 744	21 197

Overskuddet på driften kan enten settes av til fond, eller overføres til investering. Disposisjonsfondet (det vi har av oppsparte midler/reserver) er godt over vedtatt måltall. Rådmannen foreslår derfor i denne handlingsplanen å overføre hele overskuddet til investering, og i tillegg bruke rundt 130 mill av disposisjonsfondet for å kunne overføre totalt 200 mill kr til investering.

Disposisjonsfondet vil utgjøre 270 mill kr i 2030 og 10 % av inntektene, og vil fortsatt være over vedtatt måltall på 5 %.

Bruk av disposisjonsfondet medfører noe reduserte renteinntekter i bank, mens overføring fra drift til investering på 200 mill medfører mindre låneopptak og mindre renter og avdrag på lån. Rentedifferansen mellom innskuddsrente og lånerente er ca 0,5 prosent. Denne differansen er hensyntatt de siste to årene i handlingsplanperioden.

Investeringsbudsjettet

Det skal investeres for til sammen 1,96 milliarder kroner i hele handlingsplanperioden, av dette er 587,7 mill kr investeringer i vann og avløp. Investeringene i vann og avløp finansieres gjennom gebyrinntekter fra innbyggerne.

Det er gjennomført tilstandsvurdering på alle 3 sykehjemmene i 2025/2026, og konseptstudiet ved Mandal sykehjem var ferdig i høst. Konseptstudiet har lagt frem flere ulike scenario, med kostnadsramme opp mot 1,2 mrd. I handlingsplanen er det avsatt 552 mill. til investering i sykehjemsplasser de neste fire årene, og ytterligere 150 mill kr i 2031 (etter handlingsplanperioden). Det foreslås også å rehabilitere 45 rom og bad Vigeland omsorgssenter for 13 mill kr i 2027 og 2028, for å kunne håndtere økt behov i pleie og omsorg.

I handlingsplanen er det avsatt 89 mill. kr til sanering av gammel del og nybygg ved Kvisla barnehage, og 153 mill kr til prosjektering og rehabilitering skolebygg. Foreløpige kostnadsestimat etter forprosjekt en sentrumsskole er langt høyere enn de avsatte 153 mill kr.

Rådmannen vurderer at de to prosjektene sykehjemsplasser og prosjekter/rehabilitering skolebygg må utrede ytterligere alternativ for å se om det er mulig å redusere kostnadene i prosjektene.

Investeringene på 1,96 mrd finansieres med tilskudd på 264 mill, salgsinntekter bygg 89 mill, momskompensasjon på 227 mill kr, overføring fra drift på 200 mill og låneopptak på 1,18 mrd. Lånegjelden vil utgjøre 2,9 mrd kroner og 109 % av driftsinntektene i 2030- og vil være over vedtatt måltall på maks 80 %.

Salgsinntekter bygg gjelder to arbeidspakker fra SIU- 15 Boligstrategi og 02 Eiendomsstrategi.

I arbeidspakke 15 Boligstrategi skulle det selges store boliger for til sammen 55 mill kr og bygges nye små hardbruksboliger for rus og psykisk helse (såkalte ROP boliger). Bygging av ROP boligene har ikke kommet i gang som planlagt. Salg av store boliger avhenger av at ROP boligene er på plass, derfor er salget av store boliger utsatt noe i handlingsplanen.

Når det gjelder arbeidspakke 02 Eiendomsstrategi, ble det vedtatt å selge følgende eiendommer for til sammen 40,0 mill kr: Kilsbekken, Hestehaven lager driftsbygg, Mandal gml sykehus, Hotellet- store elvegate, Tidemandsgården, Lager Bue og Administrasjonsbygg Heddeland.

Det pågår prosesser omkring videre bruk av Tidemandsgården og administrasjonsbygget på Heddeland, og salg her er usikkert. Salgsinntektene for Tidemandsgården er anslått til 4,5 mill kr og Heddeland adm bygg er anslått til å utgjør 3 mill kr. Kilsbekken skal nå benyttes til pumpestasjon overføringsledning VA, og kan ikke selges. Rådmannen foreslår å ta salgsinntekt for Kilsbekken på 1 mill kr i 2029 ut av budsjett- og lar øvrige salgsinntekter ligge i budsjett inntil videre avklaring er gjort.

Sum salg eiendommer jfr Eiendomsstrategi reduseres til 39,0 mill kr totalt.

Salg av eiendommer kan oppsummeres slik:

1000 kr	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Store boliger	5 000	10 000	30 000	10 000	0
Diverse bygg		3 000	1 500	34 500	0

Låneopptak vil som nevnt utgjøre 1,18 mrd kroner. Overføring av 200 mill kr fra drift til investering med 50 mill kr i året, foreslås for å dempe behovet for låneopptak ytterligere.

Noen av investeringene finansieres delvis med tilskudd. Tilskudd utgjør til sammen 264 mill kr de neste fire årene. Det gjenstår rundt 150 mill kr i tilskudd fra Husbanken til Helsehuset, som utbetales når prosjektet er ferdig i 2028, denne er forskjøvet fra 2027. Når det gjelder idrettsanlegg på Spangereid skulle det finansieres med 4,2 mill kr i spillemidler. Endring i ordning medfører at spillemidlene reduseres med 1,3 mill kr. For å kompensere for lavere spillemidler, må enten kommunens andel økes med 1,3 mill kr eller så må midlene hentes inn via andre tilskuddsordninger. Rådmannen har ikke økt kommunens andel i fremlagte budsjett og handlingsplan. Det er også innarbeidet tilskudd til eventuell rehabilitering Mandal sykehjem/nye sykehjemsplasser med 100 mill kr i 2029 og nye 98 mill kr i 2031 (utenfor handlingsplanperioden).

Finansielle måltall
Kommunestyret har vedtatt finansielle måltall for de 3 indikatorene netto driftsresultat, netto lånegjeld og disposisjonsfond (regnet i prosent av brutto driftsinntekter).

Tabellen under viser utvikling i måltallene i handlingsplan perioden:

	Mål	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Netto driftsresultat	1,75	0,3	0,7	0,6	0,8
Lånegjeld	80	100	103	103	109
Disposisjonsfond	5	13,3	12,1	10,9	10,1

Netto driftsresultat er positivt hele perioden, men under måltallet. Lånegjelden vokser, og er over måltallet alle 4 årene. Disposisjonsfondet reduseres som følge av overføring fra drift til investering.

Måltallene kan også vises i en modell vi kaller KØB (kommunaløkonomisk bærekraft).

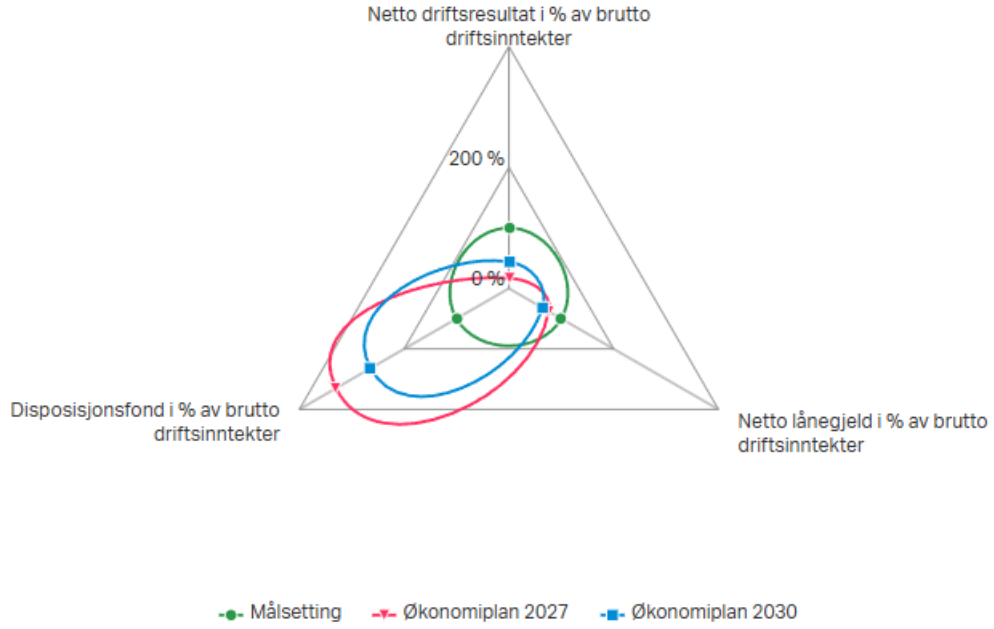

Grafen over viser hvilket økonomisk handlingsrom Lindesnes kommune har i handlingsplanperioden. Den grønne runde sirkelen er måltallet vårt, med 1,75 % netto driftsresultat, 80 % gjeld og 5 % fond. Handlingsplanen i 2027 er den rosa sirkelen, og er veldig skjev. Vi har godt med fond i forhold til måltallet, men høy gjeld og veldig svake netto driftsresultat. I 2030 flytter sirkelen seg noe, handlingsrommet vurderes å være fortsatt skjevt og mindre enn i 2027 pga økt lånegjeld og lavere disposisjonsfond- selv om netto driftsresultat er økt. Netto driftsresultat burde vært høyere enn måltallet på 1,75 % når lånegjelden er over vedtatt måltall på 80 %.

Demografi (befolkningssammensetning)
I Lindesnes endres befolkningssammensetningen fremover. Antall eldre stiger, og antall barn og unge reduseres. Staten kompenserer kommunen for økte utgifter som følge av flere eldre, men trekker oss for reduserte utgifter som følge av færre barn. Vi må selv klare å flytte midler mellom områdene i forhold til endrede behov.
KS utarbeider årlig en oversikt over endret utgiftsbehov som følge av demografiendringer. I tabellen under kan du se hvordan beregnet utgiftsbehov øker i pleie og omsorg som følge av flere eldre og hvordan behovet reduseres i skole og barnehage som følge av færre barn.

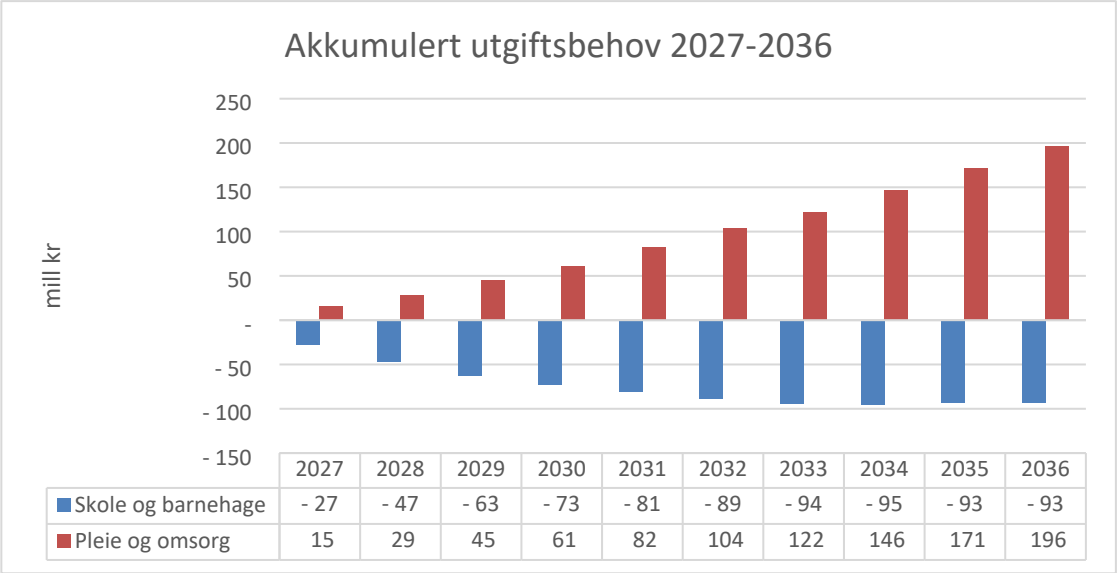

	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Skole og barnehage	- 27	- 47	- 63	- 73	- 81	- 89	- 94	- 95	- 93	- 93
Pleie og omsorg	15	29	45	61	82	104	122	146	171	196

Kilde: KI

I 2036 øker behovet i pleie og omsorg med 196 mill kr i året (sammenlignet med 2026), og i grunnskole og barnehage reduseres det med 93 mill kr. I budsjett har vi ikke klart å tilføre velferd for beregnet økt behov fullt ut, og heller ikke klart å redusere rammen til Oppvekst så mye som vi burde i forhold til redusert behov

Utgiftsbehovet øker også i hele landet, behovet for pleie og omsorgstjenester øker med 46 mrd kroner fra 2026 til 2036, og reduseres med 8 mrd kroner innen skole og øker i barnehage med 6,4 mill. Vi vet ikke om Staten vil øke rammene til kommunesektoren som følge av endringene. Det vi vet er imidlertid at Staten er tydelige på at kommunene selv må klare å omstille driften for å møte endringene som kommer.

Et element til i dette er antall yrkesaktive, som også reduseres fremover. Det vil ikke være nok arbeidskraft til å fortsette å levere tjenester slik vi gjør i dag. Det må tas grep videre for å sikre en bærekraftig økonomi.

Oppsummering:
Fremlagte budsjett og handlingsplan har svake netto driftsresultat, økt lånegjeld og reduserte reserver i form av disposisjonsfond. Det økonomiske handlingsrommet har blitt mindre, og vil reduseres betydelig i årene fremover. For å håndtere den høye lånegjelden, med tilhørende økte renter og avdrag- må det frigjøres midler andre steder i driftsbudsjettet. Det overføres betydelig beløp fra drift til investering i handlingsplanperioden, for å redusere behovet for låneopptak noe.

Gjennom omstillingsarbeidet i SIU har vi i 2025 og 2026 identifisert og iverksatt flere tiltak for å redusere utgiftene. Kostra tall for 2025 viser at vi er på rett vei, utgiftene er redusert sammenlignet med tidligere år, men de er fortsatt over landet og sammenlignbare kommuner på flere områder.

Gjennom tilstandsrapportene på skoler og barnehager og sykehjemmene våre, er det avdekket store behov for utskifting og rehabilitering. Det er også behov for flere institusjonsplasser og omsorgsboliger i årene fremover. Kun deler av disse investeringene er innarbeidet i fremlagte

handlingsplan. Skal vi klare å håndtere ytterligere investeringer med tilhørende renter og avdrag, må vi skaffe oss et økonomisk handlingsrom i drift. Det blir helt avgjørende at vi fortsetter omstillingsarbeidet og gjennomfører ytterligere innsparinger i driften, slik at vi kan sikre et bærekraftig tjenestetilbud til våre innbyggere i årene fremover.

Rådmannens budsjettforslag kan du lese digitalt her:
Budsjettforslag

Økonomiske konsekvenser
Hele saken omhandler økonomi. Rådmannen har lagt frem forslag til handlingsplan 2027-2030 og budsjett 2027 som viser hvordan kommunens inntekter og utgifter vil utvikle seg fremover, og hva vi må gjøre for å få en bærekraftig økonomi fremover. Det er også lagt frem en langsiktig investeringsplan for årene 2031-2036, som synliggjør investeringer i pleie og omsorg og vann og avløp, i tillegg til ordinære løpende investeringer.

Interesser for barn og unge
Det er viktig å sikre en bærekraftig økonomi for å kunne ivareta barn og unges interesser fremover.

Hensyn til klima og miljø
Det skal investeres i flere prosjekt som har positiv effekt på klima og miljø, vi har blant annet investering i ulike ENØK-tiltak, renseanlegg, og flomforebyggende tiltak i våre vassdrag.

Hensyn til folkehelse
Vi skal fortsatt ha fokus på å dreie fra reparasjon til forebygging, jfr både kommuneplan, temaplan mestring og handlingsplan.

Konklusjon
Rådmannen foreslår at budsjett for 2027, handlingsplan 2027-2030 vedtas, og at langsiktig investeringsplan 2031-2036 tas til orientering.